

KWARTAALBLAD VAN DE STICHTING RUIMTE - ROERMOND December 2011 Jaargang 16 nummer 4 Waarde € 4,-

Ruimtelijk

MONUMENTEN, ARCHITECTUUR, STEDENBOUW en LANDSCHAP in ROERMOND en omstreken

-
- Een kameleon aan de Maas... het Aureoolgebouw te Roermond
 - Vijfhonderd jaar klussen in gotisch huis
 - Is het 'Cuypershuis' het huis van Cuypers?

COLOFON

Ruimtelijk verschijnt viermaal per jaar en brengt nieuws, achtergronden en uiteenlopende opinies rond monumentenzorg, stedenbouw, ruimtelijke ordening en architectuur in Roermond en omgeving. Bestuursbijdragen vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie. Overname van artikelen is toegestaan nadat toestemming is verkregen en als bronvermelding wordt toegepast.

UITGAVE

Stichting Ruimte.
ISSN 1389-2606.

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Lucien Jansen, Marianne Wulms-Hovens, Chris Roemen, Leonard Fornuin, Martijn Wilms.

REDACTIE-ADRES

Wijershoflaan 31, 6042 NK Roermond,
tel. 0475-350367.

VORMGEVING EN OPMAAK

Harry Segers www.harrysegers.nl

FOTOGRAFIE

Chris Roemen.

Coverfoto: Harry Segers Roermond

VERSPREIDING

Per post of eigen bezorgers. Oude nummers zijn beperkt verkrijgbaar op het redactieadres of bij Boekhandel Boom, Neerstraat 31a, Roermond.

ABONNEMENTEN

€ 16,- per jaar, over te maken op
Rabobank 1423.96.680.

Bij meerdere abonnementen op één adres abonnementsprijs in overleg.

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

Begijnhofstraat 34, 6041 GX Roermond,
tel. 0475-329936.

BESTUUR STICHTING RUIMTE

Hein Tilborgs (voorzitter),
Leonard Formin (vice-voorzitter),
Lucien Jansen (secretaris),
Jan Grouls (penningmeester),
Quint Lommen.

SECRETARIAATSADRES

Wijershoflaan 31, 6042 NK Roermond,
tel. 0475-350367.

E-MAIL

info@stichtingruimteroermond.nl.

INTERNET

Reacties op *Ruimtelijk* en het beleid van de stichting kunnen ook via

www.stichtingruimteroermond.nl

Sinds kort vindt u ons ook
op Facebook

DRUK

ARS Grafisch

DE STRAATVEGER

'Straatvegers' komen - als het goed is - overal, en zijn daardoor goed op de hoogte van het wel - en vooral - het wee in een (binnen-)stad. En ze schrijven graag columns. Een van hen veegt in Ruimtelijk 'de vloer aan'.

Een enkele keer bereikt me naar aanleiding van deze column een reactie. Nu is het niet mijn gewoonte en ook niet het beleid van de redactie om daarop in te gaan, maar naar aanleiding van een specifieke reactie wil ik het onderstaande wel kwijt.

De ondertitel van het blad "Ruimtelijk" is: "Monumenten, architectuur, stedenbouw en landschap in Roermond en omstreken". Op grond daarvan stelt een lezer dat het niet terecht is dat er in deze column regelmatig aandacht wordt besteed aan de politieke situatie in Roermond. Dat dit toch gebeurt komt voort uit het gegeven dat alle onderwerpen uit de ondertitel van het blad zich afspelen in een bepaalde politieke context. Een situatie die ik gezien vanuit democratisch oogpunt als zorgwekkend zou willen omschrijven. Zorgwekkend omdat de coalitie in de Roermondse Raad bestaat uit 21 personen en de oppositie uit 10 personen. Bij een dergelijke verhouding heeft de coalitie de oppositie dus nooit nodig om een voorstel aangenomen te krijgen. Omgekeerd kunnen de oppositiepartijen, ook al hebben ze zich verenigd onder de noemer O6, nooit een voorstel aangenomen krijgen waaraan de coalitie geen medewerking wenst te verlenen.

Waar dat toe kan leiden is inmiddels wel duidelijk: Er komt een onderzoek door mevr. Sorgdrager en de heer Frissen (neen, niet de inmiddels oud-gouverneur, pardon oud-commissaris van de koningin) naar de **schijn** van belangenverstrengeling die de wethouder van economische zaken heeft weten te wekken. Die schijn van belangenverstrengeling is in dit blad al vaker aan de orde geweest. Dat de grootste coalitiepartij niet eens ziet dat de schijn van belangenverstrengeling wordt gewekt in een situatie waarbij de projectontwikkelaars ongeveer op de schoot van de desbetreffende wethouder zitten, is op zich al zorgwekkend genoeg. Maar goed, omdat ze de wethouder vertrouwen gaan ze toch akkoord met dat onderzoek. Nu draait in de politiek inderdaad alles om vertrouwen, maar vertrouwen moet je volgens mij wel verdienen en voordurend waarmaken. Vertrouwen komt ook te voet en gaat te paard en een wethouder moet er dus heel voorzichtig mee omgaan.

Er is overigens een percentage waaraan je het vertrouwen van burgers in politici in mijn ogen kunt aflezen en dat is het opkomstpercentage bij verkiezingen. Over het lage opkomstpercentage bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen heeft de burgemeester zich publiekelijk erg boos gemaakt, maar daarna heb ik er nooit meer iets over vernomen.

Het opkomstpercentage in Roermond bij de verkiezing voor de Tweede Kamer in 2010 was 70,48 % (landelijk 75,4 %), voor de Provinciale Staten in 2011 was het 49,29 % (landelijk 55,9 %) en bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2010 scoorde Roermond niet hoger dan 50,94 % (landelijk 53,9 %)! Met name dat laatste percentage vind ik verontrustend laag: (bijna) de helft van de Roermondse kiesgerechtigden komt niet eens opdagen bij die verkiezingen! Dat lijkt me meer dan de schijn van desinteresse in het Roermondse politieke gebeuren. Waarom die kiesgerechtigden niet komen, is een vraag die de politieke partijen die in 2010 op het stembiljet stonden zich niet alleen eens zouden moeten stellen, maar waar ze ook eens (een begin van) een antwoord op zouden moeten zien te vinden. Het ook in vergelijking met andere steden lage percentage kan ik dan met de beste wil van de wereld niet zien als een blijk van vertrouwen.

In het onderzoek heb ik wel vertrouwen, al gaat de burgemeester in mijn ogen te ver als hij stelt dat mevrouw Sorgdrager en de heer Frissen ook een uitspraak moeten doen over de vraag of de gemeentelijke gedragscode nog wel van deze tijd is. Dat lijkt me iets voor de Raad zelf ná dit onderzoek.

Nog één opmerking wil ik wel kwijt voor ik weer aan het werk ga. Het onderzoek gaat € 80.000,- kosten. Dat lijkt me aanzienlijk meer dan de kosten van alle procedures die de Stichting Ruimte tegen de gemeente Roermond heeft moeten aanspannen! Waarvan akte!

Een kameleon aan de Maas...

HET AUREOOLGEBOUW TE ROERMOND

Tekst & tekening: ir. Martijn Wilms. Foto's interieur: Arjen Schmitz/Bruls & Co; exterieur: Harry Segers

Zicht vanaf de Maasbrug (2011); met links de Natalinitoren, rechts het Aureoolgebouw en op de achtergrond de St. Christoffelkathedraal.

Wie als reiziger Roermond betreedt via de Maasbrug, wordt getraakteerd op een spectaculair panorama van de stad. Doordat de Maas eeuwenlang een natuurlijke barrière vormde voor de stad, is tot op heden op deze plek een groot contrast te ervaren tussen stad en land. Vanzelfsprekend is het hier getoonde stadssilhouet aan verandering onderhevig. Hoewel het St. Christoffelbeeld bovenop de kathedraal nog steeds een baken is voor reizigers, is er in het stadssilhouet concurrentie ontstaan door nieuwkomers. Zo heeft de kathedraal haar bevoorrechte positie aan de entree van de stad af moeten staan aan de Natalinitoren (Natalini Architectti/Abken Schrauwen Architecten, 2010). Hoewel over de kwaliteit van sommige van deze nieuwkomers gediscussieerd kan

worden, staat in de schaduw van de Natalintoren een markant kantoorgebouw waar dit artikel een lans voor wil breken..

ACTUEEL

Hoewel Roermond nog steeds het predicaat "booming" draagt, gaat de economische recessie ook aan deze stad niet voorbij. Zo wachten veel (deels) leegstaande kantoorgebouwen in de stad op een (her)bestemming. De geruchtmakende aankoop door de gemeente Roermond van het al twee jaar leegstaande kantoorgebouw op het Kazernevoortterrein (Dam & Partners Architecten, 2009), zorgt voor een verschuiving van de leegstand. Zo zal de Stadswinkel die momenteel in het stadhuis is gevestigd, verplaatst worden naar het Kazernevoortterrein. Omdat er geen commerciële partij is gevonden voor de ruimte die vrijkomt in het stadhuis, zal hierin de Sociale Dienst worden gehuisvest. Momenteel is de Sociale Dienst samen met het UWV gevestigd in het Aureoolgebouw waar zij samen het Werkplein hebben ingericht. De verhuizing van de Sociale Dienst zal volgend jaar plaatsvinden. Het UWV –de instantie die onder meer de WW en ZW uitvoert zal waarschijnlijk in 2014 zijn vestiging in Roermond sluiten. De werkzaamheden zullen dan geconcentreerd worden in Venlo en Heerlen. Het 'groene' deel van het pand komt dus volgend jaar al leeg te staan, het 'bruine' deel over twee jaar.

AAN DE VOET VAN DE KATHEDRAAL

Hoewel de huidige aanblik wellicht anders doet vermoeden, heeft Buitenop, het stadsdeel dat gelegen is aan de voorzijde van de kathedraal, een lange

[Een kameleon aan de Maas... >](#)

INHOUD

Cover: Aureoolgebouw (GSD en UWV).

2 Colofon: De Straatveger.

3 Een kameleon aan de Maas... het Aureoolgebouw te Roermond.

7 Korting op Christoffelboek en boekbespreking: Horn(e) en Roermond: geen reden voor zelfgenoegzaamheid.

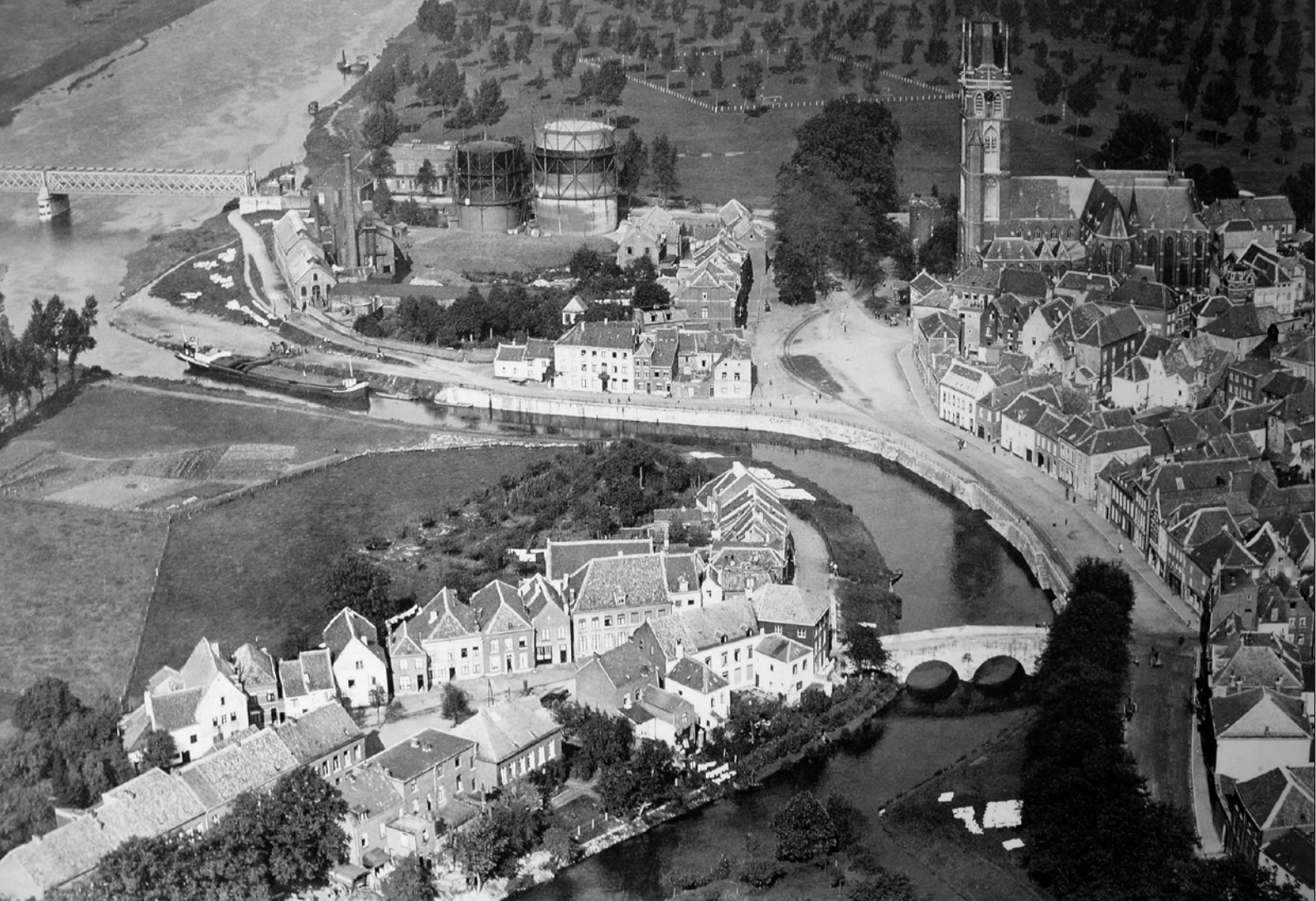
8 Vijfhonderd jaar klussen in gotisch huis.

11 Is het 'Cuypershuis' het huis van Cuypers?

13 'Cuypershuis': geen reconstructie maar restauratie.

14 Berichten en meer...

16 Op de Rol 'lopende zaken'.

Historische luchtfoto; met linksboven de gasfabriek met gashouders en rechtsboven de Sint Christoffelkathedraal.

Een kameleon aan de Maas... > geschiedenis. Op deze locatie bevond zich oorspronkelijk buiten de stadsmuren de Christoffelberg; een natuurlijke verhoging waarop een vesting was gelegen. Deze vesting werd in 1388 ontmanteld, waarbij de natuurlijke verhoging werd afgegraven. Door de gedeeltelijke ligging aan de Roer en de Maas, ontwikkelden zich in de 19e eeuw op deze locatie industriële activiteiten. Zo werd hier een gasfabriek gebouwd met imposante gashouders. In de 20e eeuw verdween de gasfabriek en bleef het gebied grotendeels braak, waarbij het terrein in gebruik was als busremise.

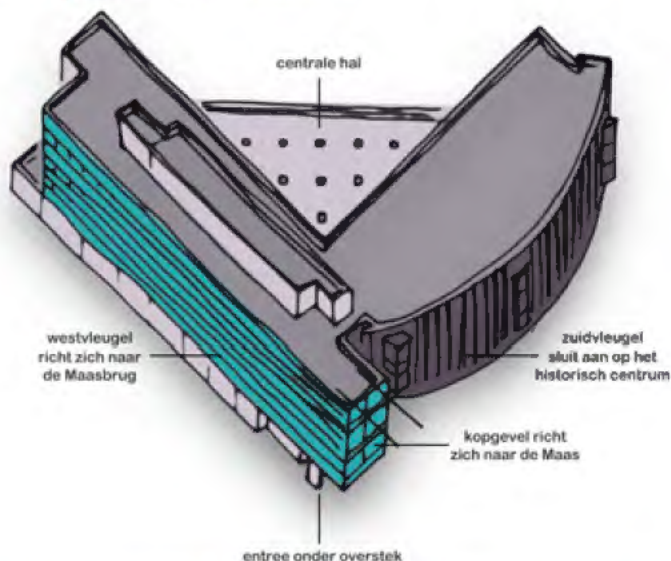
Het laatste decennium heeft Buitenop zich ontwikkeld tot kantoorlocatie. De leegte die de verdwenen gasfabriek op deze plek had achtergelaten, is inmiddels volledig ingevuld door diverse grootschalige kantoorpanden. De uitstekende bereikbaarheid, de nabijheid van het stadcentrum, de zichtbaarheid vanaf de Maasbrug, alsmede de gedeeltelijke ligging langs de Roer en de Maas hebben bijgedragen aan de aantrekkingskracht van deze locatie. Bij de monding van de Roer in de Maas wordt in 2000 het kantoorgebouw voor het Centrum van Werk en Inkomen opgeleverd. Het gebouw valt op door zijn bijzondere detaillering en deels groene gevel. Het ontwerp is afkomstig van het Maastrichtse architectenbureau Bruls & Co. Dit bureau is in Roermond ook verantwoordelijk voor de markante (en eveneens groene) villa aan de Rietveldstraat (1997); een sculpturale woning (uit één materiaal zoals een beeldhouwwerk) die zich volledig richt naar het uitzicht op de Hambeek. Wat beide projecten met elkaar bindt is niet alleen de gemeenschappelijke auteur, maar ook de sterk op de context gerichte architectuur.

De twee kantoorvleugels van het Aureoolgebouw; met links de groene westvleugel en rechts de bakstenen zuidvleugel.

OOG VOOR DETAIL & OMGEVING

Het Aureoolgebouw is gesitueerd op een plek waar verschillende landschappen samenkomen. Gelegen aan de grens van de stad kijkt het gebouw uit over het platteland op de andere Maasoever. Hierbij ligt de locatie langs de Maasbrug, in de nabijheid van de kathedraal en het historische stadcentrum. Op een haast kameleontische wijze reageert het Aureool op de karakteristieken van de omgeving. Gelegen rondom een centrale parkeergarage, bevinden zich twee kantoorvleugels die samen een L-vormig bouwmassa vormen. Hoewel de gevels aan de binnenzijde van het bouwblok uniform zijn uitgevoerd, zijn de twee buitengevels nadrukkelijk verschillend. Zo neemt

de zuidvleugel de karakteristieken over van de historische binnenstad. Uitgevoerd in donkere baksteen met een dikke voeg, volgt deze kantoorvleugel de kromming van de weg. De diep in de gevel geplaatste verticale raamstroken tonen de dikte van de buitenwand, terwijl in het zonlicht een spel van schaduwvlakken ontstaat.

De westvleugel vormt met zijn eigentijdse uitstraling de tegenhanger van de zuidvleugel. Dit slanke, schijfvormige volume, is abstract en uiterst vlak gedetailleerd. Dit gedeelte van het gebouw lijkt in te spelen op de belevingswereld van de auto-

mobielist, die met hoge snelheid op de Maasbrug voorbijraast. Pas bij een nadere beschouwing toont deze gevel wat meer detail, zoals de vastzetclips van de glazen schil die regelmatig over de gevel zijn verdeeld. De groene, semi-transparante huid, zorgt voor een spel van reflectie en doorzicht. Afhankelijk van het tijdstip toont de westvleugel steeds een wisselend beeld. Overdag toont deze gevel een vertekend beeld van de omgeving. In de schemering worden de lampen van de auto's op de Maasbrug gereflecteerd. Wanneer in de avonduren de lampen in het gebouw aan zijn, wordt de gevel van binnenuit verlicht waardoor er diepte ontstaat en de opbouw van de gevel zichtbaar wordt.

Horizontale raamstroken bieden een blik over de Maas en het aangrenzende platteland. Doordat de zwarte raamkozijnen afgewisseld worden door de met groen glas beklede borstweringen, ontstaat er een grafisch spel van abstracte, horizontale vlakken. Het brutaal moderne contrast dat deze kantoorvleugel aangaat met de op de achtergrond gelegen kathedraal is op deze plek echter niet vreemd. Een dergelijk contrast bestond op deze locatie al in de 19^e eeuw, in de vorm van de hier gelegen "moderne" gasfabriek. De westvleugel van het Aureoolgebouw lijkt met zijn eigentijdse uitstraling deze verdwenen karakteristiek te herstellen, waarbij tegenpolen elkaar versterken.

Op de buitenhoek van het gebouw, op de plek waar de Roer uitmondt in de Maas, bevindt zich de hoofdentree. Een fors overstek, die de massa van het gebouw "voelbaar" maakt, duidt samen met een royale trappenpartij de entree aan. Het hoogteverschil tussen de openbare weg **Een kameleon aan de Maas... >**

Het expressieve stalen plafond in de centrale hal (werkplein).

Een kameleon aan de Maas... > en het gebouw voorkomt eventueel wateroverlast door de aangrenzende Maas. Hierbij bieden de tussenbordessen uitzicht over de Maas. Het ongeschuurde parket van de buitentrap loopt door in het interieur van de centrale hal. Deze hal wordt volledig gedomineerd door het expressieve stalen plafond, waarin lichtarmaturen en luchtbehandeling zijn opgenomen.

De gebouwen van Bruls & Co onderscheiden zich door hun vocabulaire. Hierbij zijn de toegepaste materialen en bevestigingsmiddelen zoals bouten en schroeven veelal expressief aanwezig. Op deze wijze worden de toegepaste materialen en technieken "voelbaar." Daarnaast getuigt dit van een bijna ambachtelijk vakmanschap, waarbij veel tijd en liefde wordt gestopt in het smeden van bijzondere details. Deze aandacht stopt niet bij de buitenkant van het gebouw maar gaat verder in het interieur. Naast het expressieve stalen plafond, zijn de uit "sportnetten" bestaande balustrades in het trappenhuis hiervan een voorbeeld. De liefde voor het detail wordt hierbij in het extreme doorgevoerd. Hierbij zijn zelf gebruiksvoorwerpen, zoals het meubilair in de centrale hal, opgenomen in het ontwerp.

SPECIFIEK VERSUS GENERIEK

Kantoorgebouwen hebben veelal een niet-plaatsgebonden (generiek) karakter. Hoewel het Aureoolgebouw enkele kenmerken deelt met het kantoorgebouw van Wiel Arets op het Céramique-terrein te Maastricht (1995) (o.a. gemeenschappelijke ligging aan een Maasbrug, fors overstek boven de entree en twee verschillend uitgevoerde gevels), is het ontwerp van Bruls & Co duidelijk verankerd in zijn context. Wellicht dat de gemeenschappelijke kenmerken van het ge-

Speciaal voor het gebouw ontworpen meubilair in de centrale hal (werkplein).

Het trappenhuis met "sportnetten" als balustrades.

bouw terug te leiden zijn naar het feit dat de architect in het verleden werkzaam is geweest bij Wiel Arets.

Het is verleidelijk om de nabijgelegen kantoorgebouwen van Natalini Architeti/Abken Schrauwen Architecten mee te nemen in deze beschouwing. Deze kantoorgebouwen bestaan uit een laagbouw en hoogbouw' de zogenoemde Natalinitoren. Hoewel de lage kantoorvleugel de massa spiegelt van de Rattentoren, de laatst resterende toren van de Middeleeuwse stadomwalling, blijkt de Natalinitoren zelf nauwelijks relatie te zoeken met de omgeving. Ondanks dat de Natalinitoren met een hoogte van 61 meter ruim 19 meter lager is dan de toren van de kathedraal, ontstaat er door de vooruitgeschoven positie van de kantoorstoren concurrentie in het stadsbeeld.

De laag- en hoogbouw delen dezelfde gevelindeling, bestaande uit een rasterstructuur van metselwerk met natuurstenen blokken op de knooppunten. Hierdoor worden beide gebouwen bij elkaar betrokken. Doordat deze gevelindeling door Natalini bij veel projecten wordt toegepast, draagt deze gevel bij aan een generieke uitstraling. Het gedetailleerde karakter blijft hierbij behouden aan de gevel, en wordt niet doorgezet in het interieur. In tegenstelling tot het modieuze Neotraditionalisme van Natalini, getuigt het Aureoolgebouw van een bijna ambachtelijk vakmanschap dat de potentie heeft om de tand des tijds te doorstaan. Zo gaat deze architectuur niet mee met de waan van de dag. Daarnaast heeft deze architectuur een robuust karakter, met een sterke focus op detaillering en materiaalgebruik. Het feit dat het Aureool na meer dan tien jaar nauwelijks verouderd is vormt hiervan het bewijs. Als tweede monumentenstad in Limburg, is Roermond hiermee een stukje hoogwaardige architectuur, en wellicht een toekomstig monument, rijker. Nu enkel nog een nieuwe bestemming vinden.

Korting op Christoffelboek

Oud-Ruimtevaarders Dennis Janssen, Gerard van de Garde en Peter Wijnands hebben een fraai boek gemaakt over de Roermondse beschermheilige Sint Christoffel. Het boek is opgedragen aan Paul Poell (1947-2010) en Tineke Poell-Van Gend (1947-2009). Beiden waren jarenlang actief lid van het Remunjse Reuzegilde.

Trouwe lezers van Ruimtelijk herinneren zich nog de columns die Paul schreef onder het pseudoniem Peter de Cock.

Speciaal voor onze donateurs biedt Ruimte de mogelijkheid om dit fraaie boek aan te schaffen voor twaalf in plaats van vijftien euro.

Stuur een email naar info@stichtingruimteroermond.nl of een brief naar het Secretariaat van Stichting Ruimte:

Wijershoflaan 31, 6042 NK Roermond. Vermeld uw naam, adres en donateurnummer plus het aantal boeken dat u wilt bestellen. Zodra het verschuldigde bedrag van 12 euro per boek is overgemaakt op Rabobankrekening 1423.96.680, zorgen wij ervoor dat de bestelling bij u wordt thuisbezorgd.

Let op: alleen in Roermond, Herten, Maasniel en Leeuwen wordt het boek thuisbezorgd. Woont u in Swalmen, Asenray of buiten de gemeente Roermond, dan wordt het boek per post verstuurd en worden vier euro extra kosten in rekening gebracht. Maak in dat geval 16 euro over naar het bovenstaande rekeningnummer.

BOEKBESPREKING

Horn(e) en Roermond: geen reden voor zelfgenoegzaamheid

De wereld wordt kleiner. Zeggen ze. Afstanden vormen geen probleem meer. De meeste Limburgers kwamen vroeger niet verder dan de eigen provincie, nu kom je ze over de hele wereld tegen. Of vervagen grenzen toch nog niet echt? Als je in Eijsden met een pontje de Maas oversteekt moet je verder in het Frans, een taal die Limburgers steeds minder goed beheersen. Een rivier kan een barrière zijn, zoveel is wel zeker. Zou het daarom zijn dat er van oudsher zo'n rivaliteit is tussen Weert en Roermond? Het zou kunnen, want Roermond en Weert, met de heer van Horn aan het hoofd, behoorden tot verschillende staatkundige gebieden en de Maas vormde de waterscheiding.

In september publiceerde de Heemkundevereniging Horn, ter gelegenheid van haar vijfjarig bestaan, een boek over de geschiedenis van het kasteel van Horne en zijn bewoners. De belangstelling voor zo'n boek bleek groot: maar liefst meer dan 650 personen tekenden op dit boek in, zonder eigenlijk te weten wat en hoe het zou gaan worden. De intekenaars kwamen niet alleen uit Horn en omgeving, tot ver buiten Limburg en zelfs in het buitenland (België, Griekenland, India) wilde men zich vooraf verzekeren van een exemplaar. Wat daarom meteen opvalt in de lijst van intekenaars is de geringe belangstelling vanuit Roermond. Nog geen tien procent daarvan is afkomstig van deze zijde van de Maasoever.

Is Horn zover weg? Het kasteel ligt toch 'op een boogscheut' van Roermond? Of is Horn een andere wereld waar Roermond en zijn inwoners ver vanaf staan? Toch ligt er al 150 jaar een brug, of moet je zeggen pas 150 jaar? Feit is dat er nog altijd rivaliteit is tussen Weert (dat vroeger door 'Horne' werd bestuurd) en Roermond.

Of we het willen of niet, Roermond en Horn zijn door hun geschiedenis met elkaar verknoopt. Denk aan de onthoofding

in Brussel op de Grote Markt van de graaf van Horn, die van de overkant, samen met de graaf van Egmont. Zij waren door Alva in de val gelokt. Willem van Oranje was ook uitgenodigd maar die bleef weg. De tachtigjarige oorlog begon, in 1572 belegerde Willem Roermond en brandschatte hij de stad. Wat zou er gebeurd zijn als Willem wel was afgereisd naar Brussel? Of als de graaf van Horne ook thuisgebleven was? We weten het niet en zullen het ook nooit weten.

Het boek is prachtig uitgevoerd, op een kloek formaat (32 x 25 cm), met interessante teksten, fraaie foto's en andere illustraties. Het gaat over de graven van Horne die ook heer waren van Weert en voogden over Wessem en Thorn. Het vertelt over heksenvervolgingen en de bokkenrijders. En over de huidige bewoners, de familie Magnée die in 1798 eigenaar werd van het kasteel. De Magnée's keken verder dan hun neus lang was. Zij hadden zakelijke contacten over de hele wereld. Voor hen was de Maas geen belemmering. Leon Magnée haalde zijn bruid in 1891 van kasteel Oudenborgh in Merum. Een andere telg van de familie sleet daar zijn laatste jaren. Zijn ouders kozen voor de kathedraal en het stadhuis in Roermond voor een bruiloft met pracht en praal.

Dit en nog veel meer is in het boek te vinden. Ook dat in de oorlog de stad Roermond vanuit het al bevrijde deel van Limburg werd beschoten. Roermond had de naam van het Haagje van het Zuiden. Het was ooit een zelfgenoegzaam stadje. Maar de wereld is groter geworden. Of kleiner? Voor Roermond en naren gaat een wereld open met dit boek!

Boek: Mart Graef, Robert Magnée, Adelin Remy & Jac Wijnands, "Kasteel Horn en zijn bewoners" (Heemkundevereniging Horn, 2011), gebonden, 334 blz., prijs € 29,95

HT

In oktober werd in het gotische huis, Brugstraat 7, begonnen aan een verbouwing waarbij de eerste verdieping wordt omgevormd tot een kantoor. Naar aanleiding van die verbouwing horen we van veel lezers, dat het tijd wordt om ook de monumentale gevel te restaureren. Zij staan niet alleen, in die opvatting. Ook eigenaar Roy van den Bergh gaf in Dagblad de Limburger aan dat hij vond dat de gevel aan restauratie toe is. Alleen, voegde hij daar aan toe: “dat ga ik niet alleen betalen.”

In 1622 was voor Lennardt van Loesen, de eigenaar van het gotische huis aan de Brugstraat, de maat vol. In zijn achtertuin lag een riool dat naar de Roer afliep en dat hij deelde met acht huizen in de Neerstraat. Gemeenschappelijk gebruik veronderstelt gezamenlijk gedragen lasten, maar daarin schoten die van de Neerstraat ernstig tekort. Dat vond tenminste Van Loesen. Dit keer was er een rooster kapot dat door niemand hersteld werd. Ook Van Loesen zelf voelde zich blijkbaar niet geroepen om het te repareren, en besloot in plaats daarvan de zaak aan te kaarten bij de magistraat. “Allerley

Vijfhonderd jaar klussen in gotisch huis

Maar als de eigenaar het al niet betaalt, wie dan wel?

Het gotische huis is een Rijksmonument, en daarom vindt Van den Bergh dat de overheid financieel moet bijspringen.

Het rijk is echter helemaal niet van plan om mee te betalen aan een gevelrestauratie. Het pand is door de Rijksdienst voor Monumenten geplaatst in de categorie “woonhuizen”, een categorie waarvoor geen rijkssubsidie beschikbaar is. En ook al is Brugstraat 7 niet meer als woonhuis in gebruik, het valt nog steeds onder die categorie. Hooguit kan een lening tegen lage rente worden afgesloten voor een restauratie. Verder kan de eigenaar de kosten ervan in mindering brengen bij de aangifte van de inkomstenbelasting. Bij de Gemeente vangt Van den Bergh eveneens bot. “Het is immers een rijksmonument,” wordt daar gezegd. Ook bij de provincie is niets te halen: die verleent alleen subsidie als deze wordt gekoppeld aan een rijkssubsidie en gemeentelijke subsidie.

Voorlopig gebeurt er dus helemaal niets. De gemeente kan de eigenaar pas dwingen de gevel te restaureren als er een onveilige situatie ontstaat, als er delen omlaag dreigen te vallen dus. Dat risico is er op dit moment niet.

Eind van het verhaal: we hebben een prachtig stuk erfgoed waarvan iedereen vindt dat het aan restauratie toe is, maar waarvoor niemand werkelijk de beurs wil trekken.

vuiligheid ende dreck” van de huizen in de Neerstraat liep nu over zijn erf, klaagde hij, en daardoor leed hij “grooten schaden”.

Van Loesen bewoonde het gotische huis op dat moment niet zelf en zocht een huurder of koper. Maar door het overlopende riool kon hij “niemant en can krijen die het huijs begeert te huijren ofte te bewoonen.”

Lennardt van Loesen is de eerste bekende eigenaar van het gotische huis. Uit archiefstukken blijkt dat hij er al zeker sinds 1607 woonde. Van voor die tijd is er eigenlijk niets bekend, niet van de bewoners en ook niet van het pand. De onduidelijkheid begint al met het bouwjaar. Op grond van stijlkenmerken is het pand wel gedateerd rond 1500. Dat zou betekenen dat het de eerste stadsbrand van 1554 heeft overleefd, en dat is zeer de vraag. Een aantal gegevens lijkt er eerder op te wijzen dat het pand later is gebouwd of herbouwd. De belangrijkste aanwijzing daarvoor komt van het stadsbestuur zelf. Op 19 juli 1554, kort na de brand, geven Kanselier en raden in Gelderland aan dat ze hulp willen bieden bij de herbouw van Roermond, en verzoecken ze om een opgave van de schade. In hun antwoord van 20 juli schetsen schout Johan van Cruchten en de magistraat de omvang van de brand. In die brief geven ze aan dat twee-derde van de stad verloren is gegaan, en vermelden ze welke belangrijke gebouwen en welke straten geheel of gedeeltelijk zijn verwoest. Expliciet wordt aangegeven dat de

Foto: Harry Segers

gehele Brugstraat in 1554 afbrandde. Als dat zo was, zou het gotische huis dus van ná 1554 zijn. De stijl waarin het pand is opgetrokken, spreekt dat niet tegen. Op de Markt, die in 1554 eveneens afbrandde, werden daarna ook diverse huizen met trapgevels gebouwd, zoals nog te zien is op een tekening van Jan de Beijer uit 1739. Een andere aanwijzing voor herbouw kan zijn dat bij een restauratie van het gotische huis begin jaren '40 boven in de gevel een mergelblok werd aangetroffen dat aan de ingemetselde zijde brandsporen vertoonde. Juist het gegeven dat deze brandsporen zich aan de ingemetselde zijde bevonden, lijkt te wijzen op hergebruik van de mergelstenen. Dit zijn allemaal geen sluitende bewij-

zen voor (her)bouw na 1554. Misschien is toch een groot deel van het zware stenen huis blijven staan. En de brandsporen kunnen ook afkomstig zijn van een brand die in november 1891 uitbrak, een gegeven waaraan tot nu toe geen aandacht is besteed. Van de andere kant lijkt de opmerking van het stadsbestuur, toen dat stelde dat de gehele Brugstraat afbrandde, niet door deze feiten te worden weersproken.

Dendrochronologisch (jaarringen-) onderzoek zou misschien duidelijkheid kunnen verschaffen over de ouderdom. Daarmee is het mogelijk om vrij nauwkeurig te bepalen wanneer de bomen werden gekapt, die gebruikt zijn in de houten constructiedelen. Dergelijk onderzoek leidde enkele

jaren geleden tot verrassende conclusies betreffende de ouderdom van Neerstraat 63. Onderdelen van de daar aangetroffen houtconstructie konden worden gedateerd op ongeveer 1486, dus van vóór de stadsbrand. Onderzoek naar de kapconstructie van de refter van het voormalige kartuizerklooster aan de Swalmerstraat, leerde dat de daarvoor gebruikte bomen direct na 1554 werden gekapt. De conclusie luidde dat dit kloosterdeel de brand van 1554 dus niet overleefde, maar de tweede stadsbrand van 1665 wél, ook al staat dat op de bekende stadskaat van Herman Janssens anders aangegeven.

Een cultuurhistorische analyse waarvan zo'n jaarringenonderzoek mogelijk deel zou kunnen uitmaken, is van het gotische huis helaas nooit gemaakt.

VERBOUWINGEN

Hoe het gotische huis er in de zestiende eeuw precies heeft uitgezien, is eveneens onduidelijk. Zeker is wel dat de gevel vanaf de negentiende eeuw regelmatig van uiterlijk veranderde. De laatste grote restauratie werd uitgevoerd in 1942-1943, waarbij ook het gevelbrede ornament van een wijngod werd aangebracht: vanuit dit pand opereerde toen immers de wijnhandel van de familie Drehmanns. Maar al vóór 1942 was de gevel enkele keren gewijzigd, de eerste keer waarschijnlijk tijdens een verbouwing in 1859. Van de situatie daarvóór bestaan geen afbeeldingen, zodat niet bekend is hoe de oorspronkelijke gevel er uit zag. Over latere wijzigingen is op grond van enkele afbeeldingen wél iets te zeggen. De oudst bekende afbeelding is een tekening die in 1887 verscheen in “De Bouwmeester”, het blad van het architectuurgenootschap Architectura et Amicitia. Vervolgens stond er in juli 1920 een foto van het pand in het “Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond.” De winkelpui werd op de foto in het Bulletin zorgvuldig buiten beeld gehouden, maar als we de rest van de gevel vergelijken met de tekening uit De Bouwmeester, zien we dat tussen 1887 en 1920 de ramen op de eerste verdieping werden verhoogd, en de kruisvensters verwijderd. Ook is op de foto uit 1920 nog vaag te zien dat delen van de gevel waren gecementeerd.

Daarvan is op de tekening uit 1887 geen sprake.

Bij de restauratie van 1942-43 (uitgevoerd door architect Jan Bongaerts) werd niet alleen het ornament boven de winkelpui aangebracht, maar werden ook de ramen op de verdieping weer verkleind, opnieuw voorzien van kruisvensters, en werden er luiken aangebracht. Ook werd de beglazing gewijzigd en de cementering verwijderd. In 1944 ontstond oorlogsschade, die pas na het einde van de tweede wereldoorlog kon worden afgehandeld. Verder herstel van oorlogsschade vond nog plaats in 1958, waarbij onder andere

300 beschadigde stenen werden vervangen.

Behoorlijk ingrijpend, maar geen betrekking op de gevel hebbend, is natuurlijk ook het wegslaan van de muur tussen het gotische huis en het belendende pand Brugstraat 9.

WAAR LAG DE KAR?

De hierboven aangehaalde klagebrief van Lennardt van Loesen en andere stukken die betrekking hebben op het gotische huis, maken deel uit van het privé-archief van de familie Drehmanns, die het pand meer dan een eeuw in eigendom had. Onder andere op basis van dit archief stelde de voormalige stadsarchivaris Mart Smeets in 1943 een bewonersgeschiedenis van het gotische huis samen. Door een beetje te puzzelen met deze gegevens en stukken uit het stadsarchief (met name de zogenoemde “overdrachtsprotocollen”) is het ook mogelijk om na te gaan of het gotische huis inderdaad identiek is met het huis “De Kar”, zoals vaak wordt verondersteld.

De Kar is een huisnaam die al vanaf 1579 regelmatig opduikt. Blijkens een stuk uit dat jaar verkoopt Evert van Swaeneberg dan het huis naast Maria in Die Car aan Peter Litgens. Uit 1607 dateert een stuk waarin er zowel over het huis De Kar als over het gotische huis wordt gesproken. Lennardt van Loesen (die toen dus al in het gotische huis woonde) omschrijft de ligging van zijn huis als liggend tussen aan de ene kant dat van Philips van Ophoven en aan de andere kant Marie in

Vijfhonderd jaar klussen in gotisch huis >

In oktober werd in het gotische huis, Brugstraat 7, begonnen aan een verbouwing waarbij de eerste verdieping wordt omgevormd tot een kantoor. Naar aanleiding van die verbouwing horen we van veel lezers, dat het tijd wordt om ook de monumentale gevel te restaureren. Zij staan niet alleen, in die opvatting. Ook eigenaar Roy van den Bergh gaf in Dagblad de Limburger aan dat hij vond dat de gevel aan restauratie toe is. Alleen, voegde hij daar aan toe: "dat ga ik niet alleen betalen."

Vijfhonderd jaar klu

Maar als de eigenaar het al niet betaalt, wie dan wel?

Het gotische huis is een Rijksmonument, en daarom vindt Van den Bergh dat de overheid financieel moet bijspringen.

Het rijk is echter helemaal niet van plan om mee te betalen aan een gevelrestauratie. Het pand is door de Rijksdienst voor Monumenten geplaatst in de categorie "woonhuizen", een categorie waarvoor geen rijkssubsidie beschikbaar is. En ook al is Brugstraat 7 niet meer als woonhuis in gebruik, het valt nog steeds onder die categorie. Hooguit kan een lening tegen lage rente worden afgesloten voor een restauratie. Verder kan de eigenaar de kosten ervan in mindering brengen bij de aangifte van de inkomstenbelasting. Bij de Gemeente vangt Van den Bergh eveneens bot. "Het is immers een rijksmonument," wordt daar gezegd. Ook bij de provincie is niets te halen: die verleent alleen subsidie als deze wordt gekoppeld aan een rijkssubsidie en gemeentelijke subsidie.

Voorlopig gebeurt er dus helemaal niets. De gemeente kan de eigenaar pas dwingen de gevel te restaureren als er een onveilige situatie ontstaat, als er delen omlaag dreigen te vallen dus. Dat risico is er op dit moment niet.

Eind van het verhaal: we hebben een prachtig stuk erfgoed waarvan iedereen vindt dat het aan restauratie toe is, maar waarvoor niemand werkelijk de beurs wil trekken.

In 1622 was voor Lennardt van Loesen, de eigenaar van het gotische huis aan de Brugstraat, de maat vol. In zijn achtertuin lag een riool dat naar de Roer afliep en dat hij deelde met acht huizen in de Neerstraat. Gemeenschappelijk gebruik veronderstelt gezamenlijk gedragen lasten, maar daarin schoten die van de Neerstraat ernstig tekort. Dat vond tenminste Van Loesen.

Dit keer was er een rooster kapot dat door niemand hersteld werd. Ook Van Loesen zelf voelde zich blijkbaar niet geroepen om het te repareren, en besloot in plaats daarvan de zaak aan te kaarten bij de magistraat. "Allerley

vuijligheijt ende dreck" van de huizen in de Neerstraat liep nu over zijn erf, klaagde hij, en daardoor leed hij "grootten schaden".

Van Loesen bewoonde het gotische huis op dat moment niet zelf en zocht een huurder of koper. Maar door het overlopende riool kon hij "niemant en can krijgen die het huijs begeert te huijren ofte te bewoonen."

Lennardt van Loesen is de eerste bekende eigenaar van het gotische huis. Uit archiefstukken blijkt dat hij er al zeker sinds 1607 woonde. Van voor die tijd is er eigenlijk niets bekend, niet van de bewoners en ook niet van het pand. De onduidelijkheid begint al met het bouwjaar. Op grond van stijlkenmerken is het pand wel gedateerd rond 1500. Dat zou betekenen dat het de eerste stadsbrand van 1554 heeft overleefd, en dat is zeer de vraag.

Een aantal gegevens lijkt er eerder op te wijzen dat het pand later is gebouwd of herbouwd. De belangrijkste aanwijzing daarvoor komt van het stadsbestuur zelf.

Op 19 juli 1554, kort na de brand, geven Kanselier en raden in Gelderland aan dat ze hulp willen bieden bij de herbouw van Roermond, en verzoecken ze om een opgave van de schade. In hun antwoord van 20 juli schetsen schout Johan van Cruchten en de magistraat de omvang van de brand. In die brief geven ze aan dat twee-derde van de stad verloren is gegaan, en vermelden ze welke belangrijke gebouwen en welke straten geheel of gedeeltelijk zijn verwoest.

Expliciet wordt aangegeven dat de

gehele Brugstraat in 1554 afbrandde. Als dat zo was, zou het gotische huis dus van ná 1554 zijn. De stijl waarin het pand is opgetrokken, spreekt dat niet tegen. Op de Markt, die in 1554 eveneens afbrandde, werden daarna ook diverse huizen met trapgevels gebouwd, zoals nog te zien is op een tekening van Jan de Beijer uit 1739. Een andere aanwijzing voor herbouw kan zijn dat bij een restauratie van het gotische huis begin jaren '40 boven in de gevel een mergelblok werd aangetroffen dat aan de ingemetselde zijde brandsporen vertoonde. Juist het gegeven dat deze brandsporen zich aan de ingemetselde zijde bevonden, lijkt te wijzen op hergebruik van de mergelstenen.

Dit zijn allemaal geen sluitende bewij-

Foto: Harry Segers

jaren geleden tot verrassende conclusies betreffende de ouderdom van Neerstraat 63. Onderdelen van de daar aangetroffen houtconstructie konden worden gedateerd op ongeveer 1486, dus van vóór de stadsbrand. Onderzoek naar de kapconstructie van de refter van het voormalige kartuizerklooster aan de Swalmerstraat, leerde dat de daarvoor gebruikte bomen direct na 1554 werden gekapt. De conclusie luidde dat dit kloosterdeel de brand van 1554 dus niet overleefde, maar de tweede stadsbrand van 1665 wél, ook al staat dat op de bekende stadskaat van Herman Janssens anders aangegeven.

Daarvan is op de tekening uit 1887 geen sprake.

Bij de restauratie van 1942-43 (uitgevoerd door architect Jan Bongaerts) werd niet alleen het ornament boven de winkelpui aangebracht, maar werden ook de ramen op de verdieping weer verkleind, opnieuw voorzien van kruisvensters, en werden er luiken aangebracht. Ook werd de beglazing gewijzigd en de cementering verwijderd. In 1944 ontstond oorlogsschade, die pas na het einde van de tweede wereldoorlog kon worden afgehandeld. Verder herstel van oorlogsschade vond nog plaats in 1958, waarbij onder andere

ssen in gotisch huis

Een cultuurhistorische analyse waarvan zo'n jaarringenonderzoek mogelijk deel zou kunnen uitmaken, is van het gotische huis helaas nooit gemaakt.

VERBOUWINGEN

Hoe het gotische huis er in de zestiende eeuw precies heeft uitgezien, is eveneens onduidelijk. Zeker is wel dat de gevel vanaf de negentiende eeuw regelmatig van uiterlijk veranderde.

De laatste grote restauratie werd uitgevoerd in 1942-1943, waarbij ook het gevelbrede ornament van een wijngod werd aangebracht: vanuit dit pand opereerde toen immers de wijnhandel van de familie Drehmanns. Maar al vóór 1942 was de gevel enkele keren gewijzigd, de eerste keer waarschijnlijk tijdens een verbouwing in 1859. Van de situatie daarvóór bestaan geen afbeeldingen, zodat niet bekend is hoe de oorspronkelijke gevel er uit zag.

Over latere wijzigingen is op grond van enkele afbeeldingen wél iets te zeggen. De oudst bekende afbeelding is een tekening die in 1887 verscheen in "De Bouwmeester", het blad van het architectuurgenootschap Architectura et Amicitia. Vervolgens stond er in juli 1920 een foto van het pand in het "Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond." De winkelpui werd op de foto in het Bulletin zorgvuldig buiten beeld gehouden, maar als we de rest van de gevel vergelijken met de tekening uit De Bouwmeester, zien we dat tussen 1887 en 1920 de ramen op de eerste verdieping werden verhoogd, en de kruisvensters verwijderd. Ook is op de foto uit 1920 nog vaag te zien dat delen van de gevel waren gecementeerd.

300 beschadigde stenen werden vervangen.

Behoorlijk ingrijpend, maar geen betrekking op de gevel hebbend, is natuurlijk ook het wegslaan van de muur tussen het gotische huis en het belendende pand Brugstraat 9.

WAAR LAG DE KAR?

De hierboven aangehaalde klaagbrief van Lennardt van Loesen en andere stukken die betrekking hebben op het gotische huis, maken deel uit van het privé-archief van de familie Drehmanns, die het pand meer dan een eeuw in eigendom had. Onder andere op basis van dit archief stelde de voormalige stadsarchivaris Mart Smeets in 1943 een bewonersgeschiedenis van het gotische huis samen. Door een beetje te puzzelen met deze gegevens en stukken uit het stadsarchief (met name de zogenoemde "overdrachtsprotocollen") is het ook mogelijk om na te gaan of het gotische huis inderdaad identiek is met het huis "De Kar", zoals vaak wordt verondersteld.

De Kar is een huisnaam die al vanaf 1579 regelmatig opduikt. Blijkens een stuk uit dat jaar verkoopt Evert van Swaeneberg dan het huis naast Maria in Die Car aan Peter Litgens.

Uit 1607 dateert een stuk waarin er zowel over het huis De Kar als over het gotische huis wordt gesproken. Lennardt van Loesen (die toen dus al in het gotische huis woonde) omschrijft de ligging van zijn huis als liggend tussen aan de ene kant dat van Philips van Ophoven en aan de andere kant Marie in

Vijfhonderd jaar klussen in gotisch huis >

zen voor (her)bouw na 1554. Misschien is toch een groot deel van het zware stenen huis blijven staan. En de brandsporen kunnen ook afkomstig zijn van een brand die in november 1891 uitbrak, een gegeven waaraan tot nu toe geen aandacht is besteed. Van de andere kant lijkt de opmerking van het stadsbestuur, toen dat stelde dat de gehele Brugstraat afbrandde, niet door deze feiten te worden weersproken.

Dendrochronologisch (jaarringen-) onderzoek zou misschien duidelijkheid kunnen verschaffen over de ouderdom. Daarmee is het mogelijk om vrij nauwkeurig te bepalen wanneer de bomen werden gekapt, die gebruikt zijn in de houten constructiedelen. Dergelijk onderzoek leidde enkele

de Karre. Alleen daaruit blijkt dus al dat het huis De Karre een ander pand was dan het gotische.

Dat blijkt eens te meer uit de al aangehaalde brief uit 1622 waarin Van Loesen zich beklagt over het overlopende riool. Hij meldt dan opnieuw dat hij eigenaar is van een huis in de Brugstraat dat gelegen is tussen dat van Philips van Ophoven en "Merye in de Kersche". Deze Merye inde Kersche lijkt mij identiek met de Marie in de Kar, die in 1579 en 1607 wordt genoemd.

Het is in elk geval duidelijk dat het gotische huis niet hetzelfde is als het huis de Kar, en tevens dat het huis de Kar náást het gotische huis lang.

De gang van zaken bij de deling van het goed van de brouwer Mathijs Cromptvoet, in de jaren 1740, onderstreept nog eens dat het twee verschillende panden waren. Daarbij wordt vermeld dat "het huys met brouwhuys (...) en dependentien van dijen gelegen in de Brughstraete genaemt de Karre buijten deijlinge wordt gelaten (...) tottijdt enderwijlen met prouffijt can worden vercocht...".

Hieruit blijkt niet direct dat huis de Kar een ander was dan het gotische huis,

Brugstraat 9 in 1954, met boven de deur een smeedijzeren voorstelling van De Kar.

maar dat wordt wel duidelijk als we kijken naar wie er destijds in het gotische huis woonde. Tussen ongeveer 1690 en 1750 was dat pand namelijk van de voormalige "peijburgemeester" Caspar de Bor en zijn nazaten. In 1740 was het dus niet van Matthijs Cromptvoet. Wat dan wél huis De Kar was, is uit die gegevens niet eenduidig vast te stellen. Of dat aan de linker- dan wel rechterkant van het gotische huis lag, kan uit deze stukken niet worden achterhaald.

Ook het pand Brugstraat 9 (de huidige hoofdingang van de sportwinkel Van den Bergh) is wel geïdentificeerd met het huis De Kar. Bij een verbouwing in 1948 werd aan de gevel van dat pand een smeedijzeren voorstelling van een rijtuig aangebracht met daarboven de tekst: "De Kar anno 1607 1948". Dat smeedijzerwerk hing er tot 1974.

Met dank aan dhr. J. Drehmanns, dhr. J. Ruiten en dhr. R. van den Bergh.

DE BEWONERS VAN HET GOTISCHE HUIS

Al in 1607 was het gotische huis eigendom van Lennard van Loesen. Deze was er nog tot minstens 1622 eigenaar van.

De volgende eigenaar was waarschijnlijk de schipper Hendrik Kindt. In de kelders van het gotisch huis werd een sluitsteen gevonden met de initialen HK, die waarschijnlijk naar zijn naam verwijzen. In 1654 is in de Donderdagse protocollen nog sprake van een weduwe Kindt, in de Brugstraat.

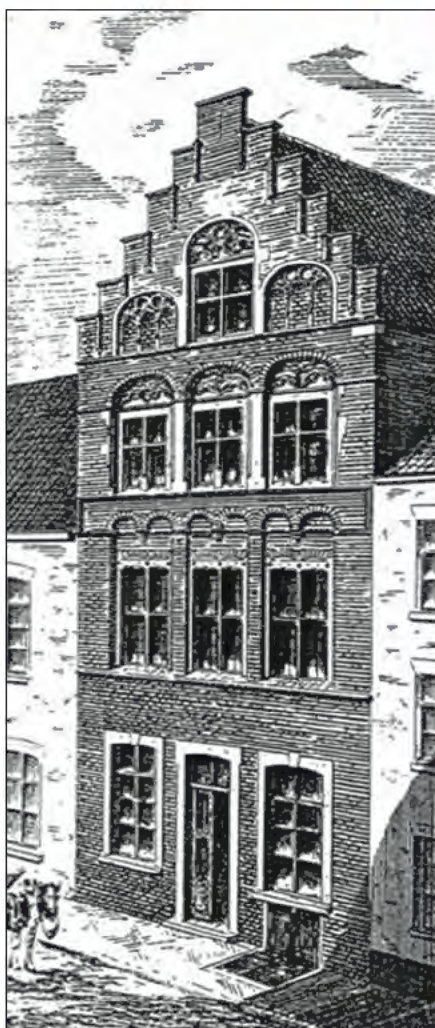
Omstreeks 1690 is het pand in eigendom van de peyburgemeester Caspar de Bor, en blijft tot 1750 in het bezit van zijn weduwe en vervolgens zijn kleindochter.

Daarna is de schoenmaker, later koopman Willem Specken eigenaar van het huis, die het waarschijnlijk van de hand deed aan zijn schoonzoon Arnold Vermeulen, ook koopman.

In 1798 woont er de horlogemaker en graveur T.F. Dionisij. Diens zoon, de graveur Jan Michiel Dionisij bleef na de dood van zijn vader (1855) wonen, en verkocht het in 1857 aan Frans Joseph Drehmanns. De familie Drehmanns had het pand tot begin jaren 80 in eigendom. Sindsdien is het van de familie Van den Bergh, die het al vanaf ongeveer 1970 huurde.

Het gotische huis in 1920 (links) en 1887.

Is het 'Cuypershuis' het huis van Cuypers?

Tekst: Lucien Jansen en
Leonard Fortuin.
Illustraties: Res-nova.
Foto: Harry Segers

Het Stedelijk Museum aan de Andersonweg is “verdwenen”, de gemeente heeft het laten restaureren en omgedoopt tot “Cuypershuis”. Dat huis geeft een beeld van leven en werken van een van de grootste Roermondse aller tijden. Maar is de naamsverandering wel juist? Een blik in de geschiedenis van het complex.

EEN ANDER MUSEUM

Drie jaar lang is er hard gewerkt aan een ingrijpende restauratie van het Stedelijk Museum aan de Andersonweg. Eind oktober 2011 was het zover en opende burgemeester Van Beers het ‘andere’ museum waartoe de gemeenteraad in 2007 besloot. De gemeente heeft diep in de geldbuidel getast en nam € 2,34 miljoen van de € 2,8 miljoen voor haar rekening. De rest kwam van de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed (€ 400.000), de provincie Limburg (€ 50.000) en de Stichting Gehandicapten Platform Roermond (€ 10.000).

Algemeen gangbaar is het idee dat Pierre Cuypers het complex in zijn geheel in 1853 liet bouwen naar eigen ontwerp. Ook zou het lang bewoond zijn geweest door twee families: Cuypers en zijn zakenpartner Stoltzenberg. De oude ingang met twee voordeuren zou daarop ook wijzen, evenals de indeling van het gebouw. De werkelijkheid is ingewikkelder, zoals een CBA (Cultuur- en Bouwhistorische Analyse) uit 2007 laat zien (*): Cuypers en Stoltzenberg hebben er nooit samen gewoond, en zij en hun gezinnen zijn niet de enige bewoners geweest: schrijnwerkers, beeldhouwers en andere medewerkers vonden hier ooit onderdak. Ook was het huis eerst veel kleiner, het complex zoals dat er nu staat is geleidelijk ontstaan. Het heeft een bouwgeschiedenis van bijna tachtig jaar tijdens welke er steeds nieuwe elementen aan werden toegevoegd. “Cuypers is weer thuis”, dat was het thema bij de opening van het nieuwe museum aan de Andersonweg. Dat beeld is misleidend want Cuypers heeft vooral gewoond in de zuidelijke werkplaats nadat die tot woning verbouwd was.

EEN HUIS VOL VERRASSINGEN

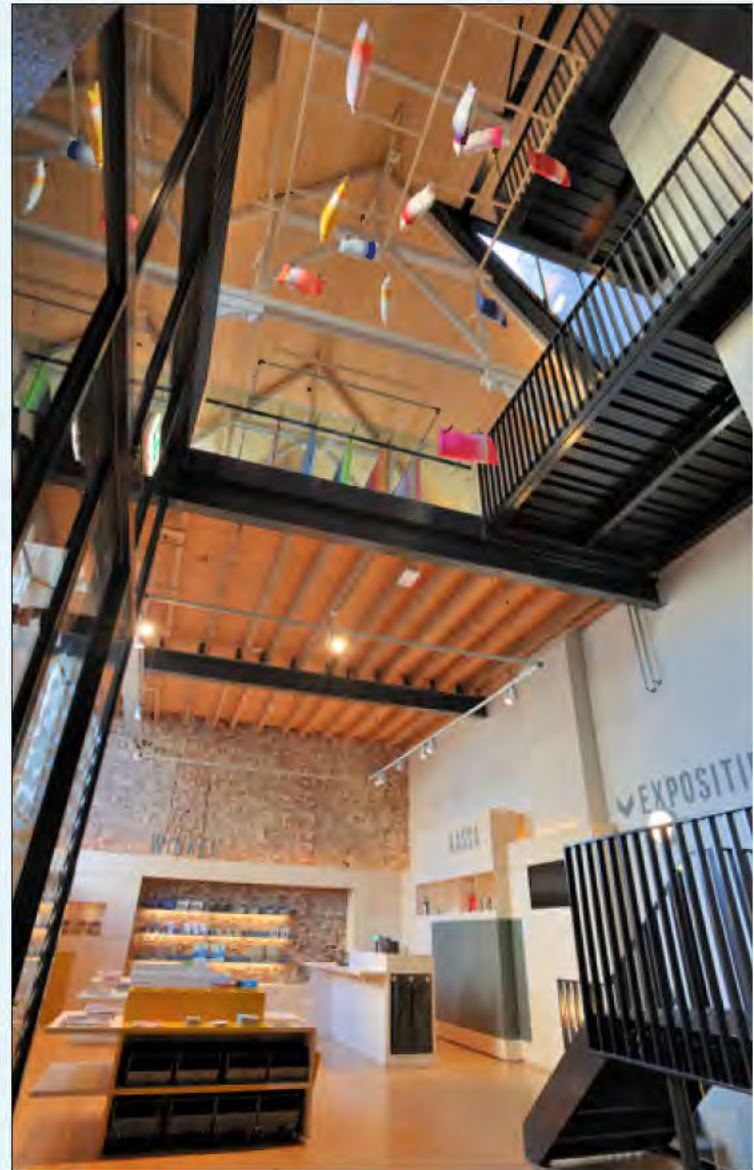
Genoemde CBA is een rijke bron van interessante details over de architect, zijn huis en zijn medebewoners:

- Het huis, gebouwd in 1853, werd in-

geschreven in het kadaster in 1854 op naam van François Stoltzenberg. Kostprijs: f 9.241,49. Cuypers was toen 25 jaar oud, pas begonnen als architect en moest f 5.000 lenen van Stoltzenberg om mede-eigenaar te worden. (Cuypers' zakenpartner François Stoltzenberg was fabrikant van eenvoudige kerkmeubels, lijsten voor geschilderde panelen en gipsen kruiswegen. Ook had hij een borduuratelier. Zijn bedrijf had 7-8 personeelsleden.)

- Wat Cuypers liet bouwen was in feite een dubbelpand dat toegankelijk is via twee afzonderlijke voordeuren maar met een gezamenlijke toegang die iets weg heeft van een stadspoort. Dat idee had hij “geleend” van Laurens Alma Tadema. Het zuidelijk pand, bedoeld als woonhuis, was voorzien van z.g. Franse kozijnen. Het noordelijke pand, bestemd als ruimte voor werk en ontvangst, kreeg ramen met versieringen ontleend aan de Britse architect Pugin (1812-1852). Het verschil is verder zichtbaar aan de spijlen van de trappen in de beide hallen.
- Een woning naast de fabriek, in dit geval de werkplaats, werd in Cuypers' tijd gezien als een maatschappelijke uiting van trots en prestige, dus een soort visitekaartje. Maar het was ook praktisch noodzakelijk omdat de directeur de enige was die alle inhoudelijke en technische kennis van het productieproces bezat.

- Cuypers heeft tussen 1854 en 1865 de eerste en de tweede verdieping van

Cuypershuis: interieur van de entree.

de linker woning bewoond. Maar het complex had ook andere bewoners. Op grond daarvan is ook begrijpelijk dat het complex ooit vier huisnummers kende.

- Voor Cuypers was zijn huis met werkplaats een staalkaart van zijn kunnen, op ware grootte. Zijn werkplaatsen in gotische stijl toonden hoe een kerkgebouw er volgens hem uit moest zien. Die stijl maakte grotere overspanningen mogelijk dan toen, voor kerken maar eveneens voor utiliteitsbouw (bijv. rijksmuseum en spoorwegstation in Amsterdam). De tegeltableaus op de kopgevel van de noordelijke werkplaats maken duidelijk dat hier een kunstenaar woonde met veel artistiekeit.

'Cuypershuis' >

'Cuypershuis' >

- Om meer werkoppervlakte te creëren zijn in de werkplaatsen tussenvloeren gelegd. Het bovenste deel werd behalve door de vensters aan de zijkanten ook van licht voorzien door glazen dakvensters, vrij uniek voor die tijd. De begane grond van de linker werkplaats werd gebruikt door de beeldhouwers die via de punkteermethode werkten. Op de verdieping werkten de tekenaars en de schilders. De rechter- of noordelijker werkplaats was de schrijnwerkerij. De machines werden aangedreven door een stoommachine die stond op de plaats waar in 1860 de opzichterwoning werd gebouwd.
- Cuypers en Stoltzenberg zijn partners geweest maar hebben nooit samen in dit huis gewoond. Stoltzenberg (1805-1875) bleef wonen in zijn huis "Onder aan de Markt". Hij verhuisde pas naar de Andersonweg (die toen Kapellerlaan

Stoltzenberg raakte daardoor in financiële problemen.

- Cuypers deed ook aan technische "innovatie": in een uitbouw aan de achterzijde werden twee wc's gebouwd, de slaapkamers hadden geen bedsteden meer maar bedden, zoals ook toen al in hotels gebruikelijk was.
- In 1893 werd de firma Cuypers & Co opgericht. Cuypers verhuisde toen van Amsterdam naar zijn zomerhuis in Valkenburg omdat hij niet met Stoltzenberg jr. in hetzelfde huis wilde wonen. Pas na diens vertrek naar de VS, in 1887, verhuisde Cuypers naar zijn "Cuypershuis".
- In 1907-1908 verbouwde zoon Joseph Cuypers de linker werkplaats tot een familiewoning voor Pierre Cuypers. Deze zuidvleugel werd verbouwd tot feestzaal, eetkamer en keuken en op de verdieping werden de nodige slaapkamers gerealiseerd. Daarom moest de werkplaats worden verplaatst naar de

een verdieping geplaatst.

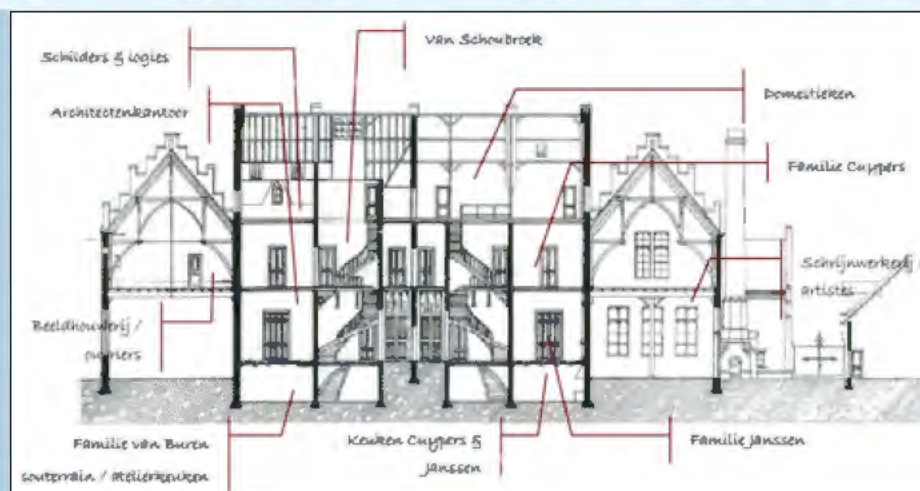
- Tussen de houtloods in het verlengde van de Pieter Cuypersstraat (in 1907, ter gelegenheid van Cuypers' tachtigste verjaardag, werd de Graaf Ottostraat omgedoopt tot Pieter Cuypersstraat) en de bestaande werkplaats werden een beeldengalerij en de tekenafdeling gebouwd. De ingang van de werkplaats werd ook verplaatst naar de Pieter Cuypersstraat. De stoommachine die zorgde voor licht en verwarming van het complex werd bij deze verbouwing vervangen door een dieselmotor.
- Op de hoek van de Pieter Cuypersstraat en de Kapellerpoort werd een etalage c.q. toonzaal gebouwd, die bij de restauratie in 2010 is afgebroken.

Pierre Cuypers was een veelzijdig mens: niet alleen architect, maar ook ontwerper, kunstenaar, propagandist, organisator en vernieuwend vakman. Maar hoe kon een diepgelovige katholiek als Cuypers zo succesvol zijn in het overwegend protestantse noorden van Nederland? "Netwerken", de juiste mensen leren kennen op het juiste moment, dat zal de verklaring zijn, al bestond dat woord toen nog niet. Zijn huwelijk met Antoinette Alberdingk Thijm, een vrouw uit een aanzienlijke Amsterdamse familie, zal zeker geholpen hebben.

Cuypers stond midden in het volle leven en was als architect zeer succesvol. Met zijn voorliefde voor de gotiek deed hij een stap terug in de tijd, maar in andere opzichten was hij zijn tijd vooruit: door zijn kunstwerkplaatsen en woningen te combineren, was hij Nederlands eerste "thuiswerker". Pas aan het eind van de vorige eeuw raakte die manier van werken echt in de mode, al hebben de meeste thuiswerkers anno 2011 in hun "werkplaats" niet veel meer dan een computer en een printer.

WOONDE CUYPERS IN EEN DOOLHOF?

Vanuit de noordelijke werkplaats, nu café en verkoopruimte, wordt de bezoeker in eerste instantie naar de kelders van het complex geleid, omdat daar de garderobe is. Wie vanuit de kelder niet terugkeert naar de noordelijke werkplaats, maar rechtstreeks verder gaat, zal van de oorspronkelijke indeling van het complex weinig ervaren. Waar woonde Cuypers met zijn familie? Welk deel was van Stoltzenberg? Waar waren de werkplaatsen? Dit wordt niet of nauwelijks aangegeven met bordjes. Ook blijkt nergens uit dat de Luytenzaal niets met Cuypers te maken heeft. Alleen met een

Doorsnede van het huis vanuit de tuin gezien (!): circa 1893. De familie Janssen-Jordan huurde de begane grond van het woonhuis van Cuypers, de arbeider Martinus van Buren woande met zijn gezin in het souterrain van het buurpand, het woonhuis daarbinnen diende Cuypers als kantaar. Nederlands Architectuurinstituut.

heette) nadat Cuypers vertrokken was naar Amsterdam, in 1865.

- Cuypers verhuisde naar Amsterdam, om een combinatie van redenen: hij had personeelsproblemen (staking en vertrek van steenhouders), er was een controverse over de restauratie van de Munsterkerk, zijn vrouw Nenny wilde graag terug naar de hoofdstad na de dood van haar zoon Theo, en Cuypers wilde een centrale vestiging in Nederland boven de grote rivieren.
- Tussen 1863 en 1892 lag de leiding van het bedrijf in handen van de familie Stoltzenberg. In 1875 stierf François Stoltzenberg sr. en werd de leiding overgenomen door beeldhouwer Ketels en Frans Stoltzenberg jr. De laatste emigreerde in 1887 naar de Verenigde Staten en onttrok met het oog daarop veel geld aan de firma. De firma Cuypers-

rechtervleugel. Dat was mogelijk geworden omdat beelden destijds niet meer uit steen werden gehouwen, maar uit gips werden gemaakt.

- Henri Luyten bood in 1931 een aantal schilderijen aan, mits Roermond er een museum voor bouwde. Achter de door Joseph Cuypers tot woning verbouwde vleugel werd daarom een tentoonstellingszaal gebouwd, de "Luytenzaal". Deze zaal, later uitgebreid met nog een zaal, staat dus historisch gezien helemaal los van het complex dat Cuypers ooit heeft laten bouwen.

- De remise (de stalling voor koetsen), helemaal links van het complex, werd omgebouwd tot gipsafgieterij. Toen rond 1931 het museum Cuypers-Luyten steeds meer vorm kreeg, is dit deel veranderd in een portierswoning en de kassa. In 1968 is op de portierswoning

goede plattegrond die consequent wordt gehanteerd kan duidelijk worden dat het hier van oorsprong twee woningen betreft. Via die woningen komt de bezoeker dan in de zuidelijke werkplaats, ook tot woning verbouwd. Deze woning dateert vanaf 1907-1908 en was daarvoor beeldhouwwerkplaats in de vorm zoals bij de huidige entree nog zichtbaar is.

De tot portierswoning omgebouwde remise zal de bezoeker nooit bereiken omdat de toegang daarvan is geblokkeerd. Bovendien is dit deel van het complex omgebouwd tot inlijsterij en kantine voor het personeel.

Wie de terugweg weet te vinden naar het café in de voormalige rechterwerkplaats zou van daaruit nog een blik kunnen werpen in de tekenkamer en een deel van de houtloods. Niet alleen deze tekenkamer maar ook de oorspronkelijke tekenkamer in de linker werkplaats was voor Cuypers van zeer groot belang omdat hij leiding gaf aan het bedrijf vanuit die tekenkamer.

EINDE VAN EEN ALLEGAARTJE, MAAR...

Ooit bevatte het Stedelijk Museum aan de Andersonweg een bonte verzameling kunstvoorwerpen: elementen van Cuypers, lokale geschiedenis en moderne kunst. Het is verheugend dat twee van deze drie verzamelingen hun eigen plaats in Roermond hebben gevonden, in het Historiehuis en in het "Cuypershuis". En dat de moderne kunst in de ECI-cultuurfabriek zal worden ondergebracht. Ook voor muziekliefhebbers is er goed nieuws: de Cuypersconcerten met kleine bezetting komen terug in het Cuypershuis! Het is eveneens verheugend dat Cuypers' straat nu weer Pierre Cuypersstraat heet, na jaren als Pieter Cuypersstraat op de stadsplattegrond te hebben gestaan. Al moeten we niet vergeten dat Cuypers officieel de voornamen Petrus Josephus Hubertus had.

Helemaal af is het "Cuypershuis" nog niet. Echter, een duidelijke en consequent gehanteerde plattegrond, in combinatie met een veel betere maar vooral veel uitgebreidere bewegwijzering in het complex, kan dit euvel verhelpen. Pas dan kan het "Cuypershuis" uitgroeien tot "Het huis van Cuypers", en tot een aanwinst voor Roermond als cultuur-historische stad! De gemeente stelt zich open voor suggesties om het nieuwe "Cuypershuis" te vervolmaken, o.a. via een website speciaal voor het Cuypershuis: www.cuypershuisroermond.nl. Kijk ook

Plattegrond met legenda van het complex van 1853 tot 2011

Onderdeel	Nummers	Bijzonderheden
Zuidelijke woning	7, 8, 9, 10	Gedeeltelijk bewoond door Cuypers voor 1865.
Noordelijke woning	11, 12, 13, 14	Oorspronkelijk bedoeld als werkruimte en zakelijke ontvangstruimte.
Zuidelijke werkplaats	2, 3, 4, 5	Boven: schilders/tekenkamer. Beneden: beeldhouwers. In 1907/1908 verbouwd tot woning voor de familie Cuypers.
Noordelijke werkplaats	15	Schrijnerij. Vanaf 2011 café en museumwinkel. In deze ruimte bevindt zich de nieuwe toegang.
Stoommachine	1	Later opzichterswoning (vanaf 1860).
Ingang werkplaatsen	16	Vanaf 1907/1908.
Tekenkamer	17	Vanaf 1907/1908.
Houtloods	18 (niet op schaal)	Nu ingericht om modellen en afgietsels te tonen.
Muziekzaal	5	Vanaf 1907/1908.
Luytenzaal	6	Vanaf 1931/1932.
Toonzaal met etalage	19 (niet op schaal)	Gebouwd in 1907/1908, gesloopt in 2010. Fundamenten zijn nog zichtbaar.
Overdekte entree Luyten-Cuypersmuseum	20	
Gipsafgieterij	21, 22	Later woonhuis, o.a. van de familie Hovens, nu kantine en inlijsterij.

Plattegrond van het "Cuypershuis" naar een tekening van Harry Hovens uit 1970, aangevuld met houtloods (18) en toonzaal (19).

op: www.harrysegers.nl voor meer foto's van het Cuypershuis, klikken op de link 'CUYPERSHUIS ROERMOND' (rechtsboven).

BRON

(*) Res nova, "Rien de pareil, Cultuur- en Bouwhistorische analyse Stedelijk Museum 'Het huis van Cuypers' te Roermond", Rapport behorende bij Besluit van Burgemeester & Wethouders van Roermond d.d. 5 november 2007.

'Cuypershuis': geen reconstructie maar restauratie

Kernarchitecten voerde de restauratie van het Cuypershuis uit, onder leiding van projectarchitect ir. Jeroen Veefkind. Een vraaggesprek.

Tekst: Leonard Fortuin en Lucien Jansen.

Wat waren de uitgangspunten bij de restauratie?

"Kernarchitecten heeft ernaar gestreefd zoveel mogelijk van het bestaande gebouw te restaureren en voor verval te behoeden. Dus geen reconstructies, met

uitzondering van de daklichten in het Corps de Logis en het glasplafond in het zuidelijke trappenhuis van het Corps de Logis. Die zijn wel gereconstrueerd. Ook hebben wij ervoor gezorgd de mogelijkheid van eventuele toekomstige reconstructies open te houden. Bestaande en te restaureren onderdelen zijn behandeld conform hun oorspronkelijke vorm, nieuwe toevoegingen zijn duidelijk als zodanig te zien. Daarbij hebben we gezorgd voor een goede herkenbaarheid van de verschillende onderdelen van

het gebouw. Van groot belang waren de functionele uitgangspunten: een nieuwe entree met balie, winkel en café; rolstoeltoegankelijkheid (niet eenvoudig in een gebouw met 13 vloerniveaus!); realiseren van voorzieningen (toiletten en garderobes); onderscheid in wisseltentoonstelling en vaste exposities; en een duidelijke routeaanduiding door het museum. De vaste tentoonstelling en de entree-ruimte zijn ingericht door het architectenbureau Merckx+Girod."

'Cuypershuis' >

Tot welke ingrepen heeft dat geleid?

"Er is een nieuwe entree in de noordvleugel, de voormalige werkplaats. De sfeer van die werkplaats is terug gebracht in die hele vleugel, die is dynamisch, hoog, robuust en pragmatisch. Tevens is vanuit de entree een toegang tot de kelder gerealiseerd. In de kelder zijn de noodzakelijke voorzieningen opgenomen zoals toiletten en garderobe. Vanuit de kelder heeft de bezoeker toegang tot zowel de wisselexpositie als de vaste expositie. Er zijn een lift en een tweetal hellingbanen aangebracht waardoor alle negen voor het publiek toegankelijke niveaus rolstoeltoegankelijk zijn. Ook is het plein voor het museum opnieuw ingericht naar voorstel van Kernarchitecten."

Op grond van welke overwegingen is de ingang verplaatst naar de Pierre Cuypersstraat?

"Het complex heeft in de verschillende stadia van zijn bestaan diverse entrees gehad. Bij de bouw in 1853 waren de centrale entrees in het Corps de Logis: de entrees voor woning en kantoor. Begin 1900 is de zuidvleugel verbouwd, en daar is toen de entree voor de feestzaal gekomen. In 1930 werden de Luytenzalen gebouwd, met een eigen entree, maar tegelijkertijd werd de feitelijke museum-entree verlegd naar de Andersonweg. Het loketje is nog duidelijk te zien. In een volgend stadium van het complex, dus nu als Cuypershuis, is een nieuwe entree gerechtvaardigd. Die zit overigens op de plek waar voorheen de toegang tot de werkplaats was. De nog aanwezige hijsklok boven de deur getuigt daarvan. De oude entree had 25 m² vloeroppervlak, veel te weinig voor een modern museum. De noordgevel bood ons de mogelijkheid om een grote entree te realiseren, met het gezicht richting stadscentrum en met een aansluitend 'pleintje'."

Zijn er bij de restauratie zaken ontdekt die verband houden met monumentale of cultuurhistorische aspecten van het gebouw?

"Tijdens de bouw zijn op de vliering van de noordelijke vleugel oude tekeningen en sjablonen ontdekt die nu tentoongesteld worden. Na het afbikken van de kopgevel van de noordelijke werkplaats (binnen) vond ik het resultaat dermate interessant dat deze wand zo is gehandhaafd. Oorspronkelijk zou deze wand ook worden gepleisterd. Niet alleen het metselwerk is goed tevoorschijn gekomen, maar ook diverse sporen van voormalige ramen en balklagen. Deze wand weerspiegelt de dynamiek die het complex in zijn bestaan altijd heeft gehad."

Bent u tevreden over het bereikte resultaat?

"Ik ben zeer tevreden met het resultaat. Door verplaatsing van de entree, en de transformatie van de noordvleugel tot entreegebouw in de sfeer van de oorspronkelijke werkplaats, heeft het Cuypershuis een nieuw gezicht gekregen. De entree is indrukwekkend en passend bij de aspiraties van het museum. Ook het gebruik van de kelder voor ontsluiting, toiletten en garderobe is geworden zoals ik me had voorgesteld. De Luytenzalen zijn nu weer mooie lichte moderne ruimten. Bovendien is het gehele project gerealiseerd binnen een strak ingekaderd budget. Een onderdeel dat bij Kernarchitecten hoog in het vaandel staat!"

REDDINGSPLAN VOOR 'HET MEISJE MET DE MEEUWEN'

Ruimte heeft het initiatief genomen voor het herstel van Dolf Wongs 'Meisje met de meeuwen'.

Het kunstwerk aan de Roersingelrotonde werd in juli gedeformeerd door de roef van veertien bronzen meeuwen. De bedoeling is dat die meeuwen opnieuw worden gemaakt. Het eerste deel van het reddingsplan is op 15 november inmiddels uitgevoerd: het ten behoeve van de restauratie weghalen en transporteren van het bronzen meisje.

Het 'Meisje met de Meeuwen' is wellicht het bekendste beeld van Dolf Wong Lun Hing (1921) die ook tekende voor onder meer

de Jubileumfontein, beelden van Schinderhannes en Sint Jacobus de Meerdere. Voor het opnieuw vervaardigen van de bronzen meeuwen is veel geld nodig. Op welke manier dat geld bijeen gesprokkeld moet worden, is nog niet bekend maar Ruimteliijk houdt u op de hoogte. Voorlopig zijn alle bijdragen van klein tot groot bijzonder welkom. Deze kunsten overgemaakt worden naar het bankrekeningnummer van Stichting Ruimte: Rabo 1423.96.680 onder vermelding van 'Meisje met de Meeuwen'.

M W-H

Meisje, nu ...zonder de Meeuwen.

ONDERHOUDSTOESTAND RELIGIEUZE MONUMENTEN

De afdeling monumentenzorg van de gemeente heeft onlangs een onderzoek ingesteld naar de onderhoudstoestand van religieuze monumenten in Roermond. In het algemeen kan worden gesteld dat die toestand goed tot zeer goed is. Onderzocht zijn de Kathedraal, de Munsterkerk, de H. Michaëlkerk in Herten, de Kapel in 't Zand, de H. Hart van Jezuskerk, de H. Tomaskerk, de H. Laurentiuskerk, de O.L.V. van Goede Raad, de St.Josefkerk te Asenray, de H. Lambertuskerk in Swalmen, de H. Theresiakerk in Boukoul, de H. Dionisiuskerk te Asselt en de voor- en achterbouw van de Synagoge.

Het huidige budget voor monumentenzorg en archeologie is ontoereikend om de religieuze monumenten op een adequate en structurele wijze te ondersteunen. Op grond van de Monumenten- en archeologieverordening 2011 kan er jaarlijks een bedrag van maximaal € 5500 per monument worden gesubsidieerd. De totale kosten van onderhoud en restauratie van de genoemde religieuze monumenten bedragen de komende zes jaar in totaal € 5.491.680. De gemeente zou daarvan € 850.668,- voor haar rekening moeten nemen.

Duidelijk is dat er op grond van de huidige subsidieregeling onvoldoende budget zal zijn om een dergelijk bedrag ter beschikking te kunnen stellen. Wil de gemeente de doelstelling uit het Coalitieakkoord 2010-2014, vastgelegd onder het thema "Prachtige Stad", waar kunnen maken dan zal er dus een aanvullend subsidiebudget vrij gemaakt moeten worden. Voorwaar geen gemakkelijke opgave in een tijd waarin ook de gemeente Roermond behoorlijk zal moeten bezuinigen!

L.J.

STRAATNAMEN IN ROERMOND

Wist u dat Roermond sinds enige tijd een Tiny Imkampstraat heeft? Naar wie de straat is genoemd, is onduidelijk. Het zal wel niet een zus van onze burgondische ex-wethouder zijn. Het is jammer dat Roermond niet, zoals veel andere gemeenten, de straatnaambordjes met historische figuren van wat uitleg voorziet. Misschien een idee voor de toekomst? Overigens, voor wie het weten wil, Tineke Imkamp was de eerste vrouwelijke huisarts in Roermond. Roermond krijgt er niet alleen straatnamen bij, er verdwijnt ook wel eens een straat. In Roermond zul je vergeefs zoeken naar de Lommerstraat,

die is namelijk verdwenen bij de reconstructie van 't Veld. Maar het oude straatnaambordje is er nog! Het zit op een transformatorhuisje dat daar ooit op een straathoek stond. Het huisje is ontworpen door de architect Jos Cuypers (de zoon van). Voor heel veel geld is het verplaatst naar de binnenplaats van het wooncomplex schuin tegenover de hoofdingang van het ziekenhuis. (Voor insiders: waar vroeger de Aloysiussschool stond). Daar detoneert het niet met de nieuwe hoogbouw. Zo blijft een kleine herinnering aan vroeger toch bewaard. HT

HET ENGELTJE VAN ROERMOND - 2

Het mysterie van het engeltje op de Steenen Trappen is, na onze oproep in het vorige nummer, niet opgelost. Er bereikten ons geen signalen uit hemelse sferen en evenmin kwamen er verlossende berichten uit de bisschoppelijke residentie. Die hadden wij, eerlijk gezegd, ook niet verwacht. Het mysterie is alleen maar groter geworden. Want intussen is een zilverkleurig engeltje gespot op de hoek van de Markt, de Marktstraat en het Sjietbergske. Bij het putbeeld daar. Waargenomen door een inwoner van Roermond die goed om zich heen kijkt. Maar daarmee is het raadsel nog niet opgelost. Wie laat deze wezentjes neerdalen? En wat zou erachter kunnen zitten? Wie helpt ons verder?

NIEUWE GATS

Gats is een Limburgs woord en staat voor 'smal straatje'. Roermond kent een paar gatsen nabij de Roer. Ze dateren vaak uit de tijd van de middeleeuwen. Maar er is ook een 'moderne' gats gesignaleerd. Wie weet waar deze gats te vinden is?

ROERMOND HEEFT GEEN PLAATS VOOR WERK HENDRIK LUYTEN

Het schilderij 'De Werkstaking' van Hendrik Luyten verdwijnt mogelijk definitief uit Roermond. Dat laat stadsarchivaris Hans van de Mortel desgevraagd weten aan Ruimte. Volgens Van de Mortel, die ook

boortestad, die aan de basis stond van het Gemeentelijk Museum. Onlangs werd echter duidelijk dat 'De Werkstaking' nooit deel uitmaakte van die schenking, en het museum het doek al die tijd "slechts" in

Schilderij *de Werkstaking* wordt geplaatst op een tentoonstelling in het LVR-Industriemuseum in Keulen-Oberhausen, juli 2010. Foto: Ludger Ströter/LVR

tijdelijk de baas is van het Stedelijk Museum, is het uitgesloten dat het doek terugkomt in het Cuypershuis. Het drieluik van drie bij vijf meter is daarvoor eenvoudig te groot. Zelfs in het depot van het Cuypershuis past het niet. Daarom bevindt het schilderij uit 1888 zich nu bij Hizkia van Kralingen, een bedrijf dat onder meer geacclimatiseerde opslagruimtes voor kunst verhuurt. De Werkstaking hing sinds 1932 op een prominente plek in het Gemeentelijk Museum, tot het in 2009 in verband met de verbouwing tot Cuypershuis werd weggehaald. Het drieluik leek deel uit te maken van Luytens schenking van 27 schilderijen aan zijn ge-

bruikleen had van de stad Antwerpen. Nu zeker is dat het werk niet terugkomt in het Cuypershuis, en het ook niet behoorde tot de schenking van Luyten, heeft Roermond de stad Antwerpen benaderd. Volgens Van de Mortel is dat "om duidelijkheid te krijgen over de eigendoms kwestie," maar daarin zal ook meespelen dat Roermond momenteel geen bestemming voor het werk heeft. Is het doek dan verloren voor onze stad? Van de Mortel houdt nog een slag om de arm: "Mogelijk dat het schilderij nog eens wordt getoond in de ECICultuurfabriek, tenminste als de stad Antwerpen het schilderij niet opeist." MW-H

Wat dreigt in het Roermondse te verdwijnen, hoe staat het met nieuwe projecten en wat doen 'die lui van Ruimte' daaraan?

Zie ook: www.stichtingruimteroermond.nl

Tekst: Lucien Jansen en Leonard Fortuin. Foto: Harry Segers.

KLOOSTER SANKT LUDWIG IN VLODROP
Dagblad de Limburger heeft een artikel gepubliceerd waarin voor- en tegenstanders van sloop van het klooster Sankt Ludwig in Vlodrop aan het woord werden gelaten. Ook de voorzitter van de Stichting Ruimte werd in dat artikel geciteerd. Uit dat citaat zou de conclusie kunnen worden getrokken dat onze stichting voorstander is van sloop van het klooster. Dat ligt echter iets genuanceerder.

Het klooster is een rijksmonument en voor deze categorie monumenten zijn wettelijk een aantal spelregels vastgelegd. Met betrekking tot dit monument moet worden vastgesteld dat deze spelregels met voeten worden getreden. Het niet nakomen en niet afdwingen van deze spelregels zou het begin kunnen zijn van het verlies aan wettelijke bescherming van (rijks)monumenten en dat moet worden voorkomen. Op grond van de regelgeving zal de schade die in 2001 opzettelijk aan het monument is aangebracht dan ook moeten worden hersteld.

Daarnaast is ons uitgangspunt dat bij behoud van een monument er sprake moet zijn van een herbestemming of zicht moet zijn op een herbestemming in de nabije toekomst. Dat lijkt hier niet het geval hetgeen niet impliceert dat het geheel dan maar moet worden gesloopt. Wel zou ons inziens de discussie kunnen worden geopend over behoud van een deel van het monument en een zinvolle herbestemming van dat deel van het immense complex.

ONDERWIJSVOORZIENINGEN

In 2010 is in Roermond een Retail & Business Academy opgericht om te voldoen aan de vraag naar vakbekwaam personeel waaraan met name in het DOC veel behoefte bestaat.

De opleiding wordt momenteel gevolgd door 30 studenten op mbo-niveau en 16 studenten op hbo-niveau. Het College van B & W laat momenteel de mogelijkheid onderzoeken om in Roermond ook te komen tot een

Zorgacademy aangezien er door de vergrijzing van de bevolking in toenemende mate behoefte is aan goed opgeleid personeel in deze sector. Daarover wordt inmiddels overleg gevoerd met de Zorggroep, Proteion en het Laurentiusziekenhuis.

Wij juichen de komst van dergelijke opleidingen toe omdat dan de kans aanwezig is dat jongeren in Roermond een mbo/hbo-opleiding kunnen volgen en hopelijk ook in Roermond of omgeving een baan op dat niveau kunnen vinden.

SCHOUW VOORMALIG BISSCHOPPELIJK PALEIS.

Eén van de aanbevelingen die in de cultuur-historische waardestelling over het bisschoppelijk paleis, een rijksmonument, zijn gedaan is het herplaatsen van de schouw. Op deze schouw zijn het wapen en de bezigheden van bisschop van Hoensbroeck aangegeven. Deze bisschop had destijds dit gebouw als residentie, maar woonde op kasteel Hillenraedt. De omlijsting van deze schouw heeft jarenlang op zolder gelegen van het voormalige museum, nu Cuypershuis. Juridisch gezien kan de gemeente Roermond de eigenaar van een pand niet dwingen de aanbevelingen gedaan in een cultuur-historische waardestelling uit te voeren. Wij gaan er echter van uit dat de huidige eigenaar zo veel historisch besef heeft dat de schouw zal worden teruggeplaatst. De schouw ligt sinds kort ingepakt en opgeslagen in de voormalige houtloods. Hieronder een foto van de onderdelen van de schouw zoals die er bijlagen van voor de verbouwing van het museum.

KAPelletJE KAPELLERLAAN

Indien u de reeds verschenen nummers van "RuimteliJK" heeft bewaard en waarom zou u dat niet doen?!- dan kunt u op de omslag van het juni-nummer uit 2009 een foto van dit kapelletje zien. Wij hebben toen aandacht besteed aan dit kapelletje ter hoogte van de Prins Bernardstraat omdat het dreigde te verzakken ten gevolge van de aanleg van een bergbezinkbassin, een overstortleiding en overstortput. Om verder scheef zakken ten gevolge van die werkzaamheden te voorkomen had de gemeente dit kapelletje destijds een "steuntje in de rug gegeven". Het kapelletje wordt echter permanent bedreigd door ondergraving van de oever door de "kromme Roer" op dit punt.

Het College van B & W heeft besloten aan de Raad voor te stellen dit kapelletje op de lijst van gemeentelijke monumenten te plaatsen, iets waar wij al eerder en vaker op hebben aangedrongen. Dan wordt er hopelijk ook geld uitgetrokken voor een deugdelijke restauratie.

